

อะโรยอยู่ใน “ตู้” น้ำดื่ม

หลายคนคงทราบกันดีอยู่แล้วว่า “น้ำดื่ม” มีความสำคัญต่อร่างกายเพียงใด ร่างกายของมนุษย์เรามีน้ำเป็นส่วนประกอบสำคัญขาดไม่ได้ ซึ่งน้ำสะอาดที่เราใช้ดื่มกันนั้นในปัจจุบันก็มีให้เลือกหลายประเภท หนึ่งในทางเลือกที่หลายคนใช้เป็นแหล่งซื้อหาน้ำดื่มก็คือ “ตู้ น้ำดื่มแบบหยอดเหรียญ” ที่ปัจจุบันมีกระจายติดตั้งอยู่ทั่วไปในย่านชุมชนที่มีหอพักจำนวนมาก เพราะทั้งสะดวกในการใช้บริการและมีราคาถูกเมื่อเทียบกับน้ำดื่ม บรรจุขวด โดยน้ำที่ได้จากตู้หยอดเหรียญจะมีราคาอยู่ที่ประมาณลิตรละ ๗๐-๘๕ สตางค์เท่านั้น

โดยวิธีการและแหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตน้ำดื่มจากตู้หยอดเหรียญ น่าจะมีความปลอดภัยเหมาะสำหรับการบริโภค เพราะใช้น้ำประปาที่คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานมาผ่านกระบวนการหรือขั้นตอนที่ทำให้ได้น้ำดื่มที่มีคุณภาพและความสะอาด แต่จากการวิจัยของหลายหน่วยงาน ในช่วงสองสามปีที่ผ่านมา พบว่า **น้ำที่ได้จากตู้หยอดเหรียญยังมีความเสี่ยงในเรื่องของการปนเปื้อนเชื้อโรค ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพได้**

ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยและเฝ้าระวังของคณะเทคนิคการแพทย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติที่ได้ทำการศึกษาเชิงสำรวจคุณภาพน้ำดื่มจากตู้หยอดเหรียญ โดยสุ่มตัวอย่างจากพื้นที่ ๓๐ เขตของกรุงเทพฯ จำนวน ๕๔๖ ตัวอย่างจาก ๒๐ トラผลิตภัณท์ ในช่วงเดือน มี.ค.-มิ.ย. ๒๕๔๘ โดยอาศัยเกณฑ์ประเมินคุณภาพของ ๓ หน่วยงาน ได้แก่ มอก.๒๕๗-๒๕๒๑ ของกระทรวงอุตสาหกรรม มาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๖๑ (๒๕๒๔) และ ฉบับที่ ๑๓๕ (๒๕๓๔) และมาตรฐานของการประปานครหลวง

ในภาพรวมพบว่า มีน้ำดื่มจากตู้หยอดเหรียญที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสูงถึง ๒๘๙ ตัวอย่างหรือคิดเป็นร้อยละ ๕๒.๙ โดยมีประเด็นที่น่าสังเกตคือ เมื่อจำแนกตามตราหือผลิตภัณฑ์ของตู้หยอดเหรียญทั้ง ๒๐ ตรา พบว่าไม่มีกลุ่มตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากตราหือใดเลยที่ผ่านเกณฑ์ได้ทั้งหมด และในจำนวนนี้มีมากกว่าครึ่งหนึ่งของตราผลิตภัณท์ที่ไม่ผ่านเกณฑ์

ในสัดส่วนมากกว่าร้อยละ ๕๐ ของกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มตรวจของแต่ละตราผลิตภัณท์

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย ได้ทำการเฝ้าระวังความปลอดภัยของน้ำดื่มจากตู้หยอดเหรียญ โดยสุ่มตรวจตู้หยอดเหรียญจาก ๙ จังหวัด (รวมกรุงเทพฯ และนนทบุรี) พบว่าไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน (แบคทีเรีย) ของกรมอนามัยจำนวน ๓ ตัวอย่าง (จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๓๓ ตัวอย่าง) และพบการปนเปื้อนของเชื้อโคลิฟอร์ม (Coliform bacteria) จำนวน ๑ ตัวอย่าง (จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๒ ตัวอย่าง)

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) กระทรวงสาธารณสุข ได้ทำการศึกษาเรื่องความปลอดภัยของการบริโภคน้ำจากเครื่องผลิตน้ำดื่มหยอดเหรียญ โดยสุ่มตัวอย่างจากเขตพื้นที่ต่าง ๆ ใน กทม. จำนวน ๓๕๐ ตัวอย่าง (๕๐ เขต ๆ ละ ๗ ตัวอย่าง) ปรากฏว่า ผ่านเกณฑ์มาตรฐานตามประกาศกระทรวง ฯ ฉบับที่ ๖๑ พ.ศ. ๒๕๒๔ และฉบับที่ ๑๓๕ พ.ศ. ๒๕๓๔ จำนวน ๒๖๔ ตัวอย่าง ซึ่งหมายความว่ากว่าร้อยละ ๒๕ ของกลุ่มตัวอย่างไม่ผ่านเกณฑ์ และในจำนวนนี้พบว่าไม่ผ่านเกณฑ์เรื่อง ความเป็นกรด-ด่าง (pH) และความกระด้างร้อยละ ๒๐.๙ พบการปนเปื้อนของเชื้อโคลิฟอร์ม ร้อยละ ๕.๔๓ และ E. coli ร้อยละ ๐.๕๗ นอกจากนี้ยังพบการปนเปื้อนของเชื้อโคลิฟอร์มบริเวณหัวจ่ายน้ำของตู้หยอดเหรียญถึง ร้อยละ ๒๓.๔๑ และมีตะไคร่เกาะอยู่ที่หัวจ่ายน้ำกว่าร้อยละ ๕๐ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย ได้ทำการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคครัวเรือนอีกครั้ง โดยสุ่มกรวดน้ำดื่มเพื่อการบริโภคประเภทต่าง ๆ ของครัวเรือนจาก ๑๙ จังหวัดในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ (ไม่รวม กทม.) ทั้งเขตเมืองและชนบท ซึ่งได้มีการสุ่มตรวจคุณภาพน้ำดื่มตู้หยอดเหรียญด้วยจำนวน ๖ ตัวอย่าง พบว่าไม่ผ่านเกณฑ์แบคทีเรียจำนวน ๔ ตัวอย่าง จากการทบทวนการสำรวจทั้งหลายที่กล่าวมา พบว่าสาเหตุสำคัญที่น้ำดื่มจากตู้หยอดเหรียญมีการปนเปื้อนเชื้อแบคทีเรียและโคลิฟอร์ม เนื่องจากความไม่สะอาดของอุปกรณ์กรองน้ำ ภาชนะที่เก็บน้ำ และการเก็บน้ำที่กรองออกมาอย่างไม่ถูกสุขลักษณะนั่นเอง ที่ทำให้เกิดการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์ นอกจากนี้ในบางจุดยังพบสาหร่ายและตะไคร่ในบริเวณหัวจ่ายน้ำอีกด้วย

ดังนั้นหากผู้บริโภคต้องการใช้บริการน้ำดื่มจากตู้ น้ำดื่มหยอดเหรียญ ควรเพิ่มความสังเกตทั้งลักษณะภายนอกของตู้ น้ำดื่ม และกลิ่น สี รวมไปถึงรสชาติของน้ำด้วย

สำหรับลักษณะภายนอกของตู้ น้ำดื่มควรเลือกตู้ที่ไม่มีฝุ่นผงหรือคราบสกปรก ผู้ประกอบการควรมีการทำ ความสะอาด เช็ดถู บริเวณรอบ ๆ ตู้ด้วย โดยเฉพาะตรงจุดที่ใช้สำหรับวางภาชนะบรรจุต้องสะอาด ไม่มีฝุ่นผงมีฝาปิดเพื่อป้องกันฝุ่นละออง หัวจ่ายน้ำต้องสะอาด ไม่มีคราบสนิมหรือตะไคร่ น้ำ และควรเลือกใช้ตู้ น้ำดื่มหยอดเหรียญที่ตั้งอยู่ในที่ร่มไม่มีแสงแดดส่องถึง เพราะแสงแดดเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดตะไคร่ เกาะในหัวจ่ายน้ำ

ลำดับต่อไปต้องดูที่การควบคุมคุณภาพน้ำ โดยตู้ น้ำหยอดเหรียญบางยี่ห้อจะมีผู้ดูแลตู้เข้ามาทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องและไส้กรอง จากนั้นจะทำการแปะสติ๊กเกอร์แสดงข้อความบอกวันเวลาที่เข้ามาตรวจสอบ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยผู้บริโภคได้ เมื่อเลือกตู้ที่ที่พอจะวางใจได้แล้ว ต่อไปให้สังเกตกลิ่น สี รส ความขุ่นว่ามีความผิดปกติหรือไม่ ถ้าเป็นตู้ น้ำหยอดเหรียญที่ใช้อยู่เป็นประจำ หากพบความผิดปกติก็ควรจะเปลี่ยนตู้ใหม่ หรือรอให้ผู้ดูแลทำความสะอาดหรือเปลี่ยนไส้กรองเสียก่อน นอกจากนี้ภาชนะที่นำไปบรรจุ น้ำดื่ม ควรต้องมีความสะอาดและมีขนาดพอดีกับปริมาณน้ำ ไม่ควรสัมผัสหัวจ่ายน้ำ ด้วยมือหรือวัสดุอื่นใด เพื่อป้องกันเชื้อโรคปนเปื้อนลงในน้ำดื่ม

รู้อย่างไรแล้ว ให้บริการตู้ น้ำดื่มหยอดเหรียญครั้งต่อไปอย่ามองแต่ความได้เปรียบได้ใจให้มากพ่ะ